

Հայկա Յին Ղինեփայեւ ելանք . և ՅԵին հա-
սանք (Շաժուհի, որ մեր երկու լիւանք հիսփային
կողմի ոտքին վրայ շինուած գիւղաքաղաք մըն է . մի-
լի եռսուն և հինգ հոգի պէտք եղաւ որ՝ մեր գործիք-
ները և ուտելիքնիս և մեր ապահովման հագուա-
ները լեռանը վրայ հանեն . ամէն մէկուն բերը 12 քի-
լոկրամէ չափ կը լար (9 1/2 հօլայ) . և ասկից ասելի
բնա տալը անխոհեմութիւն էր . քոնգի 11 մէ Պլան
լեռանը վրայ ելելու մարդուն բնական ուժը տրկա-
րացաւ ըլլայնէ չըլար . երբեմն ուժաւոր լիւներ ան-
գամ հերիք չըլար . շատ տեսնուած է որ՝ պինա ու-
ժով մարդուն անգամ լեռանը բազմաթիւ հասնելէն
տապ՝ ուժը կորհաւոր . և կէս ծախքն կրնայ . հե-

ընելէն ետեւ նոյն օրը կէս օրէն 2 ժամի չափ անց-
նելով մեկնեցաւ յիշեալ շաբաթաւով՝ զէպ ի իւր
բարենպաստակ ճանապարհորդութիւնը շարուն-
ակելով։ Լոյկեորական և աշխարհական իր ընկե-
րակցներովը, նաև Լոյկեուհի երկու քոյրերը
և Լոյկեուհի պարի հարսն ալ հետն էր։

Աշխարհիկաւ սրբանիւն օրդարեւ՝ Սեփարդ
Լոյկայիս աղջկոտիկան զովքի ախորժակը, որ
այն ինչ քաղաքս մտաւ՝ մինչեւ հրաժարական ող-
ջոյն տալուն ուրիշ բան մը չէինք յայտնել,
միայն աղջկուտ միջոցներուն վրայք աղբաւ խո-
սակցութեամբ կը խորհուսէր ամենու ալ, ոյ-
սիքն դպրատանց՝ ապարանից՝ և մանաւանդ
Սիւնեաց՝ Լոյկաբանակաց և Լոյկաբանակ
բաժնիներուն ցանկայի նպատակին փութա-
ցուցանելուն վրայ։ Կարճ խօսքով դիմել վերս-
տին սրժարձեց մերայնոց ուսումնասիրական և
ուսման, որով Լոյկաբանակ Լոյկայիս բարօրու-
թեամբ կրկին անտուժեալը և իւր ցանկայի հայ-
րենիքը անդորրութեամբ վերադառնալուն բարե-
մտովու ըլլալու պարտաւոր կաշոյց բոլոր մերա-
յինքս։

Նարեկործութեան օրինակները որքան ուշ
հրատարակուին նէ՛ իրենց նպատակը նոյնն է,
որովհետեւ միշտ օրինակ ըլլալուն համար՝ ու-
րիշ լուրերուն տես չեն՝ որ նոր եղած տաներ
կարգադրին, և հիննան նէ ընդունելի չըլլան։
ասանկ է հիմայ այս տեղ գրելու օրինակիս, որ
թեպէտ քանի եղեր է նէ՛ տարի մըն է, բայց եւ-
րոպայի օրագիրներն ալ այս մտերս հրատարա-
կեցին։

1844 թարսի 22էն 23ի լուսնալու գիշերը
Պէլ Կը Սոմէն ըսուած նաւը՝ որուն նաւապի-
տըն էր Լեպէր, Լափը նաւահանգիստէն Լոյկա-
բանակի Սիւնեացի երկիրը մեծագին բեռ տա-
նելով՝ Վոլթուքայի ծովեզրէն 140 փարսա-
խի չափ բացը ծովուն երեսը մէկ բանի մը վա-
նուեցաւ։ որ զիշխուան միջուան՝ այն տեղ ա-
նանկ բան կենալը չէր տեսնուեր։ Եւս գարնուե-

լուսն նաւը վնասուեցաւ՝ ջուր առնել սկսաւ և
վտանգի մէջ ինկաւ։ Թէ նաւապիտները և թէ
ճանապարհորդները ջրհանները (թուրմուր-
ները) բանեցունելով՝ հալելու ուժերն կ'օգտէր
նաւը ծովուն վտան քանակու։ Թէ նաւը և թէ
մէջի բեռը տարահոգեցած (սիւքուսթա եղած)
էին շատ պրտով։ Լոյկայիս պ. Լեպէր ձեռքն
եկածը չի ձեռք իր խնամքը յանձնուած ինչքը
աղատելու համար։ Իրեն հաւատարմութեան
ողբով շարժելով՝ նա ուն մէջի մարդիկը ամենն
ալ կը յորդորէր։ և ամենն ալ՝ և ճամբորդները
անգամ՝ հաճեցան որ նաւէն չի վատուին։ Թէ և
քոնի մը ժամէ հետէ մէկ հոլանտայի նաւը ա-
տենք կրկնուէր, և կըխորտէր քանով որ այդ նա-
ւէն օգուտ չկայ, վտանգեալ նաւը ձգեցէք իմ
նաւըս անցէք։ Եւ Լոյկաբանակ շատ ծանր աշխատա-
թիւններով և սրտի անհանգստութիւններով
չորս օր նաւարկելէն ետքը՝ Վոլթուքայի Սիւ-
նեացի մայրաքաղաքին առաջը հասաւ նաւը, և եր-
կաթ նետեց։ Եւ միջոցաւ սկսան նաւուն մէջի
ինչքերը գուրս հանել։ և նաւը նորոգելու քա-
շիցին։ Ետքը նորէն ճամբայ ելաւ նաւը, և ամ-
բողջ իր անդը հասաւ։

Թէ Լափը քաղաքի և թէ Գարիզու ապա-
հովները (սիւքուքութիւնները) Պ. Լեպէրին ը-
րած հաւատարմութեանը փութալէն՝ զոհա-
թիւնին և շարահալութիւնին յայտնելու
համար երեւելի ընծաներ տալ որոշեցին։ Լափ-
րին ապահովելու առաւ մէկ ձեռք արծաթաշէն
սեղանի սպաս։ և Գարիզու ապահովելու մէկ սպ-
ասանին ժամանակ (քրծածկոր) մը՝ որ նա-
ւապիտներուն շատ հարկաւոր տեսակ մը ժամա-
ցոյց է։ Եւսոյն ըրածը միայն իրենց անձնական
երախտապիտութիւնն էր, բայց որովհետեւ տէ-
րութեան մը մէջ ասանկ բարեխիտ և հաւատա-
րիմ մարդոց շատնայր տէրութեանն ալ օգուտ
շատ ունի, ուստի կըրտուցեն կրտ օրագիրը, թէ
գաղղիական կառավարութեան իրողին ալ ա-
սոր երեւելի ընծոյ մը պիտի տրուի։

Կեղծութի պէս ձեացած է, որովհետեւ հիսիսային
կողմէն զուտ աւելն գին՝ Սոմէն Պլան լեռան մասաւոր
գաղաթներովը շրջապատած է։ և այս գաղաթներս
վրան կրկնային։ Եւսոյն անկիւնային բարձրութիւնը
20 և 30 աստիճան կը հասնի։

Լոյկաբանակ նէ՛ մաստապի (սիւք լեռնեցանք,
շերմալի գործիքը՝ ստին աստիճանէն 2 աստիճան
ալ վար կը ցուցնէր։ Կեղծ պաղտութիւնով ձեռն կ'իջ-
նոր մեր բոլորները։ և լեռան գաղաթը՝ տակաւին
մեր գանձած տեղէն՝ ուղիղ դժով չափելով՝ 830
ֆութը էր։ Եւսոյն աստիճան օգոյն որպիսութեանը
նոյնիւր՝ միւր երկու յայտնապէս անհնար էր, ընե-
լու բաներին որոշելու էր։ Երկու բան մտքերնիս և
կու։ որ մէկին մէկը պիտի ընէինք։ Եւսոյն աստիճան
առնել և Լափուի պատնալ, և մտքերնու կատա-
րումը ուրիշ ասանկ ձգել։ Կամ նոյն իսկ Վրան Սո-
մէն վրայ մեր վրանը (չափելը) լարել, և հոն սպա-
սնլ միջէն օդը շիտկուի, և մեր կարող ըլլալը լե-
ռանը գաղաթը երկու, այս երկրորդիս հաւանութիւն
տուինք, և ասանկ ընել վնասները։ Գաղաթ ընկեր
առած մարդիկնիս եւս զիշխելը Լափուի, քովեր-
նիս միայն միայն երեք ճամբայ ցուցնողնիս, և եր-
կուք ալ՝ բնական բերողներն։ որ իրենց կամաւ
հոն մնալու, և մեկի ինչ ըլլայ նէ՛ իրենք ոյ անօր
գիմանալու հաճեցան։

Պաղղիայէն երկու հրէայ՝ հետերնին շատ
կարգած հագուստ տանելով, Օուլիցիէի Պլան
նա քաղաքը կ'երթան խանութ կրտանն։ և սո-
րած լաթերնին անանկ վար գնով կ'ուտան՝ որ
յիշեալ քաղաքին արուեստաւորները և վաճա-
ռականները այն գնով տալու ըլլային նէ՛ իրենց
ունեցած ապրանքէն շատ փաւս կրկնին։ Եւ
աներնին 10,000 ֆութս կար ծախաւ, քաղաքին
զերմաները ասոնց դէմ խորհուրդի միարան-
ցան, և հինգ հոգի որոշուեցան որ բրած խոր-
հուրդին ի գործ գնեն։ Լոյկեորի 18ին առ-
տուանց՝ հինգն ալ ձեռքներն մէյ մէկ ապրանք
նոթով ծծմբաւ լաթու (լաճեաղի) տանելով
մտան խանութը և լաթեղէններուն վրան լա-
փեցին, հրէայները կանգունին ձեռքներն առ-
նելով ասոնք խանութէն դուրս վրա բնակ կու-
ղեն, բայց ծծմբաւ լաթուն իրենց ձեռքն վրա
ալ լաթելով կ'այրէ և կըվերաւորէ խանութին
վրայ յարձակող զերմաները դուրս լաթելին
դուրս կը քաշեն, կըպատուեն, մինչև որ կառ-
վարութեան կողմէն վրայ մարդ կը հասնի։ և
սոնց չորսը կը բռնուին։ հրէայներուն հասցու-
ցած փաւսին քանի մը հարկը ֆութս կը հասնի։

Լափը քանի մը տարի առաջ Պէլիքայի գեր-
մաները՝ առոր նման գիպուածի մը մէջ՝ Պէլու-
յի զերմաներէն աւելի վարպետութիւն բան-
ցուցին։ քանի մը անգիւղացի վաճառականներ
կարուած հագուստ տարած էին Պրիւքայէ և
գնով ծախելով՝ անդացի գերմաներուն փա-
կը հասկացունէին։ Գերմաները միարանեցան և
քաղաքին մէջ որքան փողոց աւելող մարդիկ կա-
ցին նէ՛ անոնց համարնը առին։ անգիւղացի-
նուն բերած հագուստին պէս ու նոյն նիւթէն
հագուստներ կարեցին, ծախքը իրենց մէջոց
քաշելով անոնք ձրի հաղվեցուցին։ ասով անգ-
ղիացիներուն բերած հագուստին յարդը մէկն
ի մէկ կ'որոնեցաւ։ քանի մը օր այն հագուստը
հագուած ըլլար նէ՛ փողոց աւելող կը քա-
ծուէր։ ուստի այն լաթերը առած գանձուող-
ը անգամ չի կրողան հաղնիլ։ հարկ եղաւ։

տերնիս ասոնցմէ զատ՝ երեք ալ ճամբայ ցուցնող ու-
նէինք, որ այս երկիրներու մէջ գտնուած պինտ
վարպետներն են, լեռն Սիւնեացի, Սիւնեացի Վոլ-
դէ, և լեռնեան Պլան, ասոնց դործն էր մեկի ծամ-
բայ ցուցնել, և ձեռնբուն մէջէն ճամբայ բանալ։

Սիւնեացի ճամբարհորդութեանը առջի բերան գէմ
երող գոտարութիւնները ամենն ալ վերցուած ըլլա-
լով՝ յուլիսի 28ին կէս օրէն 4 1/2 ժամ առաջ ճամ-
բայ ելանք, ժամանակը աղէկ կ'երեւէր։ Երկիրը պո-
ծաւ և օդը հանգարտ։ բայց բարձր տեղերը ուժով
կէկ արեւմտեան հարաւ (լուստ) կը փչէր, կէս օրէն 3
ժամ 35 րոպէ անցնելով՝ Վրան Սիւնեացի ըսուած ա-
պառաժը հասանք՝ որ գիշերը հոն պիտի մնայինք։ այն
գիշերը աղէկ օր մը ունեցանք։ բայց Վոլդէ ըսուած
մտաւոր տեղին զմեկին վրայէն հոգը՝ ամպերը սա-
տիկ շուտութիւնով արեւմտեան հարաւէն գէպ ի յար-
կելեան հիւսիս կը փչէր կըրտանէր։ ասից յետագոյ
օրուան օդոյն վրայ կ'սկսէր ունեցանք, և շատ չափաւ
կ'սկսէր ըրածներնուս ստուգութեանը հասանք։ 29ին
կէս օրէն 2 ժամ առաջ՝ Վրան Սիւնեացի ըսուած տեղը
հասնի էինք։ որ լեռանը սրածոյց մասին հիւսիսա-
յին կողմէն խաբիսին է, ասիկայ բոլորովին ձեռնով
ճանկաւած հոգիս (կոյր) մըն է, 8 աստիճանի չափ
դէպ ի վար ծած (եւիշ) և արեւմտեան հարաւէն
դէպ արեւելեան հիւսիս և մէկ մեծ բոլորաձեւի մը

Բայց օդոյն գէղութիւնը այն իրիկունը և բոլոր գի-
շերը անանկ քրտնց։ հոգը ու հոգին մորիկներ հաս-
նով կը փչէր։ Եւսոյն անդհատ կ'օգտէր։ կէս գիշ-
րէն 3 ժամ 45 րոպէ անցնելով լուսնալ սկսաւ, և
100 աստիճանի վրայ բաժնուած ջերմալի գործիք
ստին աստիճանէն 130 վար կը ցուցնէր։ ասանկ
մը միւր չէր ներք բնաւ մէկ դիտողութիւն մը ըն-
լու։ միայն երեւեմ երեւեմ ճամբաւալին և ջերմալի
փին վրայ կրկնուէր, և ջերմալի աստիճանները
կըրտանուէինք, հոգը անքան ուժով էր որ՝ մեր վրան
ալ կը լաթուէր կարեւր կը վարեալինք, և ձեռքով
կը բռնէինք։ հարկ եղաւ մեկի մեր ձեռքէն եկած
մէն միջոցներով ամրացունել։ Ետքը միւր ամեն բան-
ը ինչպէս շարեր էինք վրանին մէջը նէ՛ անանկ ձգ-
ելով Լափուի իջանք։ կ'իջնայինք կոր՝ օդը՝ սկսա-
րացուիլ։ և ձեռք լեռանը կ'ընդունէ վրայ կը կենար
1,500 ֆութէն պակաս բարձրութեամբ։ և իմացանք
որ՝ Լափուի ջերմալիքը 50 աստիճանը հասնի է
Լափ իրիկունը օդը գեղեցիկ եղաւ։ և թէ որ միւր
օրուան օդոյն նորէն ավրուիլը և մորիկը չըլլար, և
լեռանը վրայ աղէկ մտադրութեամբ քննութիւն ընե-
լով հասկըցած չըլլայինք ետքը որ արեւմտեան հա-
րաւէն փչած հոգիսուն այս կողմերս ապաւինել չը-
լար, այն անգամին վար իջնալուստ պիտի գըջայինք
և սրտերնիս շատ պիտի ցաւէր։

[illegible]

